

Залужний (або умовний воїн ЗСУ). У різдвяних дійствах з'явилися й нові герої — Привид Києва, волонтер, корабель «Москва», орк, бурят. Сценічні форми демонструють переосмислення традиції та втілення «живого вертепу» у вуличних виступах. Головною рисою сучасного українського вертепу є набуття героями нових смислів та репрезентація їх через мистецькі форми.

А. Авершина

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ-ЖЕРТВИ У ВІЗУАЛЬНІЙ КУЛЬТУРІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

A. Avershyna

TRANSFORMATION OF THE IMAGE OF FEMALE VICTIMS IN THE VISUAL CULTURE OF INDEPENDENT UKRAINE

Візуальна культура транслює образи, що виникають внаслідок соціально-політичних змін. Інтеграція української культури в європейський простір виникає після здобуття країною незалежності. Події воєнного сьогодення впливають на формування соціокультурної реальності, зокрема на спектр зображень жінки. З числа зображень жіночих образів жінка-жертва властива візуальній культурі України від початку новітньої історії. У результаті повномасштабного вторгнення рф в Україну простежується трансформація образів, що потребує культурологічної рецепції.

Вивченню образу жертви в українській культурі присвячені роботи О. Брюховецької, О. Забужко, О. Кісь, Т. Мельник, С. Павличко. Дослідниці проаналізували трансформацію образу жінки-жертви в контексті культурно-історичних подій та соціально-політичних змін, а також її символічне значення у становленні української незалежності.

Від початку незалежного існування України культурний сенс образу жінки-жертви відповідає поневоленій державі, яка емансипувалася, має травматичний досвід і намагається вибудувати самодостатнє життя. Натомість початок у 2000-х рр. образ жінки-жертви доповнюється семантикою побутового насильства, проблема якого артикулювалася в політичному, суспільному та мистецькому вимірах культури України. Після повномасштабного вторгнення рф на територію України семантичний діапазон жінки-жертви збагачується темами насильства та захисту дитини.

Після здобуття Україною незалежності митці почали зображувати демократичні емансиповані жіночі образи, адже українське мистецтво поступово відходило від патріархального сприйняття жіночої тілесності. Актуальними у візуальному просторі 1990-х рр. стали зображення жертви, що уособлювала Україну як державу, що постраждала від радянського минулого. Рецепції фемінізації країни здійснила О. Забужко у творі «Хроніки від Фортінбраса», коли зазначила, що жіночність країни має кілька протилежно обернених іпостасей, зокрема образ матері, котра дивиться всередину себе і назовні, для чужих виглядає жінкою-об'єктом підкорення та являє собою репрезентацію території, що намагаються завоювати. Так, у фільмі О. Чепелик «Хроніки від Фортінбраса», художниця реконструює образ згвалтованої дівчини, що уособлює Україну з її радянським минулим.

У свою чергу О. Кісь з образу жінки-жертви виокремила образ Берегині, поява якого зумовлена як стабілізацією соціально-економічної ситуації в

Україні, так і засиллям гендерних стереотипів пострадянського суспільства. Образ жінки-домогосподарки є уособленням жіночої жертвовності щодо власної родини та побутових справ. Художниця Марина Скугарева у серії робіт «Добрі домогосподарки» зобразила оголені тіла на тлі переписок із інтернет-форумів, де обговорювалося домашнє насилля. Зазначимо, що художниця зобразила жінок, котрі страждають від домашнього насилля, виокремивши мотив жертви.

Після повномасштабного вторгнення рф образ жінки-жертви сповнився наративами воєнного насилля, жертви та захистом власної дитини. Проте зображення містять не побутовий, а політичний сенс, демонструють громадянську позицію української спільноти і мовою образів вказують на те, що жінка під час війни є головним об'єктом насилля, однак ознакою його є не тільки стать, а ще й національна належність, політична та громадянська позиція та національність. Зокрема, ілюстрація Тані Якумової містить зображення жінки із закривавленим тілом, котра тримає на руках дитину, що загинула від ворожих обстрілів. Тоді як ілюстрації художниці Kinder Album унаочнюють тезу про те, що більшість злочинів воєнного періоду пов'язані з насиллям над жінкою, у яких викривлені жіночі образи, які символізують війну. Так само в серії робіт «Львівський щоденник» Влади Ралко зображено викривлене жіноче тіло, проте в сенсі мови, котра має політичну природу та використовується окупантами як ідеологічна зброя.

Таким чином, образ жінки-жертви протягом незалежного існування України продемонстрував трансформацію — від втілення скаліченої окупацією СРСР держави, через статус домогосподарки та побутове насилля, до репрезентації військових злочинів рф. Синтезована природа образів водночас вміщує індивідуальну авторську рефлексію та є уособленням української спільноти, динаміка котрої здійснюється за траєкторією від жертви насилля, спроможності на побутову жертвовність до спротиву.

А. Біленька

СВОБОДА ЯК ОСНОВОПОЛОЖНА ЦІННІСТЬ УКРАЇНЦІВ У КОНТЕКСТІ СЦЕНІЧНОГО СЛОВА

А. Bilenka

FREEDOM AS A FUNDAMENTAL VALUE OF UKRAINIANS IN THE CONTEXT OF THE STAGE SPEECH

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну стало важким випробуванням на стійкість українського народу проти агресії не лише в контексті фізичного, а й культурного виживання. Окупаційна влада на захоплених землях почала вдаватись до найрізноманітніших засобів залякування і тиску на місцеве населення. Але одна з причин, чому імперцям не вдалось досягти основних своїх цілей, — вони прорахувалися у своїх очікуваннях щодо реакції українського народу на вторгнення. «Тюрма народів» не врахувала того, що однією з найважливіших складових менталітету українців є свобода.

Свобода є однією з найважливіших цінностей для українців, як у фізичному, так і у моральному аспекті. Українцю властивий індивідуалістичний культурний цикл з бажанням самовияву назовні. Він заглиблений у собі, має відчуття гідності і не терпить зазіхань на особисту свободу, прагне подолати соціальні перепони, схильність підпорядковуватись в українця від природи слаборозвинена.